

Museum-Gallery Xpo : Salvador Dalí te Brugge

HET BELANG VAN VERWARRING

De “Museum-Gallery Xpo: Salvador Dalí, Marquis de Púbol” neemt haar intrek in het Brugse belfort. Deze barokke huldeblijk aan een van de meest spraakmakende kunstenaars van de voorbije eeuw kreeg een passend decadent kader in het meest onverzettelijke monument voor de Brugse handelsgeest.

Salvador Dalí heette eigenlijk voluit Salvador Felipe y Jacinto Dalí y Domènech, Marqués de Dalí de Púbol, maar daar krijg je schrijfkrimp van. Hij werd als zoon van een notaris geboren in het Spaanse Figueras op 11 mei 1904 en stierf er op 23 januari 1989 – wat niet wil zeggen, dat hij zijn hele leven onder de kerktoren bleef zitten. In 1929 ging hij in Parijs wonen, waar hij zich in het surrealistische landschap als een vis in het water voelde. Hij werkte er onder andere samen met de beroemde cineast Luis Buñuel, waarmee hij de schandaalfilm *Un chien andalou* maakte, een hoogtepunt in de filmkunst. Dalí's kunst was echter te veelzijdig om onder één noemer te worden geplaatst. Over zijn historische breuk met de surrealistische beweging zijn heel wat diverse meningen.

Volgens sommige critici werd hij door de surrealisten aan de deur gezet, volgens anderen keerde Dali hen met de nodige minachting de rug toe. Hij nam daarbij geen blad voor de mond. ‘Het surrealisme is alleen goed voor stomkoppen’, zei hij, maar dan met Spaanse fiorituren. De stofwolken? Het puin was nog niet geruimd of hij verhuisde naar Amerika, waar hij vanaf 1940 een kwart eeuw lang voor prettig gestoorde opschudding zorgde. Zo schiep hij onder andere de droombeelden voor de Hitchcockfilm *Spellbound*, met Gregory Peck als zenuwzieke arts. Hij leverde ook een scenario af voor een film met de Marx Brothers en werkte samen met Walt Disney.

Hij schreef het libretto en ontwierp de decors voor het ballet *Bacchanaal* van Leonide Massine, dat in de New York Metropolitan in première ging. Tussenin vond hij nog tijd voor een *Onafhankelijkheidsverklaring van de fantasie en het recht van de mens op zijn gekte*. Het moest zonodig eens gezegd worden!

Dalí kreeg zoveel opdrachten in Amerika, dat hij overwerkt raakte en de rust van zijn geboortedorp opzocht, waar hij zou blijven tot zijn dood. Het moet een triomfantelijke intocht geweest zijn – de jonge excentrieke schilder, wie de dorpsroddel ongetwijfeld galg en rad voorspelde, keerde nu terug als multimiljardair en als lid van de Parijse Académie des Beaux-Arts. ‘Voor ik ga ontbijten, heb ik al 40.000 dollar verdiend’, pochte hij. ‘Daar voel ik me heel prettig bij’. Dalí had nooit veel sympathie voor de hongerende kunstenaar op zijn zoldertje. Omwille van zijn zakelijk instinct noemden naijverige kunstbroeders hem Avida Dollars, en met een exquis gevoel voor humor zal er in het Dalímuseum in Brugge ook een munt met dat opschrift en met het portret van de meester worden getoond. Zelfspot is kenmerkend voor een grote geest.

Dalí was getrouwd met de Russische Elena Dimitrovna Diakonova, Gala genoemd, die hij van zijn vriend (sic), de dichter Paul Eluard, had afgepikt. Ze moet een zeer aantrekkelijke vrouw geweest zijn, vermits verscheidene kunstenaars uit Dalí's entourage verliefd op haar waren.

De affaire met Gala begon in de lente van 1929. Het echtpaar Eluard ging bij Dalí op bezoek, samen met Buñuel en het echtpaar Magritte. Gala was tien jaar ouder dan Dalí, maar het was liefde op het eerste gezicht. Dalí zou echter Dalí niet zijn als hij haar het hof had gemaakt zoals gewone stervelingen dat doen, met bloemen en pralines. Dalí verfde zijn oksels blauw, smeerde zich in met geitenpoep en paradeerde met een rode geranium op zijn hoofd. Ondanks deze onweerstaanbare verleidingstechniek was hij te verlegen om haar aan te spreken. Telkens wanneer hij het probeerde, kreeg hij van pure nervositeit een onbedaarlijke aanval van slappe lach. Tijdens een van die lachbuien viel hij toch op zijn knieën om haar zijn liefde te verklaren, wat misschien bewijst dat die beproefde methode nog altijd de beste is... Hoe dan ook, Gala kreeg medelijden met hem en zegde hem eeuwige trouw toe. Ze zou haar woord houden. Ze werd zijn vrouw, zijn muze en zijn manager. Haar invloed op zijn werk mag niet onderschat worden, en niet alleen omdat hij haar zo vaak schilderde.

Uomo universalis

Zoals alle grote kunstenaars maakte Dalí een ingrijpende evolutie door en paste hij verschillende stijlen toe. Zijn allereerste schilderijen waren impressionistische landschappen uit zijn omgeving, maar al gauw sloop het kubisme binnen. Dan kwam de periode van het experiment. De kunstenaar ging in zijn werken verschillende materialen door elkaar gebruiken. Dat konden onder andere zand, stenen en kurk zijn. Zijn periode als strandjutter en *L'art de l'objet trouvé* ging vervolgens naadloos over in zijn surrealistische periode, die hem het meest kenmerkt. Zoals ieder weldenkend mens van zijn tijd was Dalí gefascineerd door Freud. Hij begon in zijn eigen onderbewuste te graven en wat hij daar vond, werd in symbolische beelden op het doek vertaald. Dat hij daarbij een bijna fotografisch realisme hanteerde, maakte zijn beeldtaal nog indrukwekkender en verontrustender. Een schilderij van Dalí laat je nooit meer los; het wordt als het ware deel van het collectief geheugen. Dalí's stijl is zeer persoonlijk en onmiddellijk herkenbaar, vooral omwille van zijn sensationele *trompe l'oeuil*-techniek en zijn grensverleggend gebruik van het perspectief. Iedereen kent de horloges die weglopen als een overrijpe camembert, de steigerende paarden, de gekruisigde Christus in vogelperspectief... Midden in zijn surrealistische periode kwam er echter een ingrijpende breuk in zijn beeldtaal. Droombeelden en symbolen konden Dali plots niet meer fascineren en hij ging zich toeleggen op algemeen menselijke thema's zoals religie met de Grote Verhalen der mensheid en de wereld van de wetenschappelijke ontdekkingen.

De *uomo universale* greep terug naar zijn oerbron, de renaissance en de klassieke oudheid.

Het ideaal van *uomo universale* kan vandaag niet meer bereikt worden. Toch komt Dalí als veelzijdig kunstenaar erg dicht in de buurt. Hij was schilder, tekenaar, etser, filmer, fotograaf, ontwerper van juwelen, meubels, decors en kostuums voor ballet en film, maar ook ontwerper van haute couture voor Elsa Schiaparelli. Hij schreef filmscenario's, romans en essays, waarbij hij zich met branie en gusto in polimieken kon verliezen. Als een Panamarenko *avant la lettre* deed hij bizarre en poëtische uitvindingen. Misschien zijn zijn meest indrukwekkende prestaties wel het fijnzinnige illustratiewerk van *Les chants de Maldoror* van Lautréamont, *Don Quichote* van Cervantes, de *Divina Commedia* van Dante en *Venus in bont* van Leopold Sacher-Masoch, de inspirator van SM-fanaten.

Bij het grote publiek is Dalí vooral bekend om zijn excentriek uiterlijk, zijn theatrale poses en controversiële uitspraken. Hij was een groot poseur en de theatrale overdrijving maakte hij tot zijn handelsmerk. Wat men van hem dacht kon hem geenszins raken. Zonder aandacht kon hij niet leven; controversie was zijn levensbodem. Hij gaf vrolijk toe dat hij een exhibitionist was. 'Het belangrijkste is dat je verwarring verspreidt', zei hij. De kers op de taart was zijn

autobiografie, gepubliceerd in 1968, die natuurlijk *Mijn leven als genie* heette – een feest voor elke fan die zich verliest in fantastische verhalen à la Baron von Münchhausen maar anderzijds achter de fabelfaçade een scherpzinnige geest vermoedt. Het moet trouwens gezegd dat het boek in de oorspronkelijke versie reeds in 1957 werd uitgegeven, met de meer alledaagse titel *Dalí on Modern Art*. In 1942 had *The Secret Life of Salvador Dalí* trouwens al het licht gezien.

Voor Dalí was de enige ware kunstenaar zichzelf die in staat was om de wildste en meest chaotische experimenten op klassieke wijze uit te drukken. Bovendien ging hij inderdaad geen drastische experimenten uit de weg en beweerde zelfs dat hij ooit met een revolver had geschilderd. Jackson Pollock lijkt er een doetje bij. ‘Ik ben gek, dus ik ben en ik ben, dus ik ben gek’, is een andere van zijn tenenkrommende uitspraken, mogelijks een boutade op Descartes.

Als je alles van Dalí wil zien, moet je de wereld rond. Buiten de drie Spaanse musea van de Fundació Gala-Salvador Dalí, in Figueras, Púbol en Port Lligat, zijn er verschillende belangrijke werken van zijn hand te zien in het Guggenheim, het Metropolitan en het Museum of Modern Art in New York, in de National Galleries in Edinburgh, de Tate Modern in Londen, het Museo Thyssen-Bornemisza in Madrid, het Dalí museum in St-Petersburg – Florida-USA, het Guggenheim in Venetië en het Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam. Blij dat we nu ook naar Brugge mogen, waar Dalí zijn eigen “Museum-Gallery Xpo” krijgt.

Tot voor kort meenden een aantal kunstkeners dat er in Brugge op vlak van moderne kunst een inhaalbeweging nodig was. De opening van het Museum-Gallery Xpo in het middeleeuwse belfort komt daaraan tegemoet.

De nieuwe Museum-Gallery Xpo is een initiatief van InterArt nv, geleid door Stefaan Delbaere, die al bijna enkele decennia van Dalí bezeten is. Hij organiseerde al eerder tijdelijke tentoonstellingen van het werk van Salvador Dalí. In 1997 bood hij in Oud Sint-Jan in Brugge een overzicht van een belangrijke collectie van Dalí's aquarellen, schilderijen en objecten. Meermaals waren er tentoonstellingen, ook al in het belfort, met vooral sculpturen en grafisch werk. Hoewel om verschillende redenen heel boeiend, gaven deze tentoonstellingen slechts een voorsmaakje van het huidig evenement. De tentoonstelling in de nieuwe Museum-Gallery laat honderden werken zien, waarvan een deeltje te koop is. Deze keer zijn er niet alleen beelden en grafiek te bewonderen, maar ook een belangrijke selectie

tekeningen en aquarellen. De organisatie heeft alle originele kunstwerken voorgelegd aan de Fundació Gala–Salvador Dalí in Figueras. Deze stichting, verbonden aan het wereldbekende Dalímuseum aldaar, controleerde en bevestigde, na expertise, de authenticiteit van de werken.

EEN MUSEUM VAN PARELMOER

Grand Opera Decor uit Brugge is verantwoordelijk voor concept en opbouw van het interieur van de nieuwe museumgalerij Salvador Dalí. Art Director van het museum is Barron Saint Mythelfinger, zaakvoerder van Grand Opera Decor en Grand Opera Events. Als er een kunstenaar is die dicht bij Salvador Dalí staat, is het wel Barron Saint Mythelfinger, die zichzelf ‘360° sovereign artist-designer’ noemt. Hij scheidt niet alleen schilderijen en bronzen beelden, maar ontwerpt ook interieurs, meubels en tapijten. Een man naar het hart van de meester, die zelf altijd zei dat je niet genoeg kon overdrijven. Als daar puur genie achter zit, mag je die uitspraak met een gerust gemoed gebruiken. De museumgalerij is dan ook een kunstwerk op zich. Eenmaal de stoere middeleeuwse poort door, kom je in een reeks sensuele boudoirs terecht, opgebouwd als de achthoekige kamer van Leonardo da Vinci. Er werd niet gekeken op een velletje bladgoud of een kilo parelmoer. De overheersende kleur is natuurlijk *shocking pink*, wat het erotisch effect van Dalí’s werk nog verhoogt. In de merchandisingafdeling worden onder andere champagne en pralines verkocht, alles met een afbeelding van de meester en zijn favoriete panter, op dezelfde fuchsia achtergrond. We mogen aannemen dat ze bij Dalí, die zelf zijn naam aan een parfum schonk, zeer in de smaak zouden vallen. Het leven is weer wat mooier geworden.